

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 14 december 2021
(OR. en)

15033/21

ELARG 97
COWEB 169

LÄGESRAPPORT

från:	Rådets generalsekretariat
till:	Delegationerna
Föreg. dok. nr:	14862/21
Komm. dok. nr:	COM(2021) 644 final
Ärende:	UTVIDGNINGEN OCH STABILISERINGS- OCH ASSOCIERINGSPROCESSEN
	– Rådets slutsatser

För delegationerna bifogas rådets slutsatser om utvidgningen och stabiliserings- och associeringsprocessen, som godkändes av rådet den 14 december 2021.

**RÅDETS SLUTSATSER OM UTVIDGNINGEN OCH
STABILISERINGS- OCH ASSOCIERINGSPROCESSEN**

1. Rådet noterar med intresse kommissionens meddelande av den 19 oktober 2021 om EU:s utvidgningspolitik och rapporterna om Montenegro, Serbien, Turkiet, Republiken Nordmakedonien, Albanien, Bosnien och Hercegovina och Kosovo*.
2. Covid-19-krisen fortsätter att ha allvarliga negativa konsekvenser för våra samhällen och ekonomier. Pandemin har tydligt pekat på behovet av och fördelarna med att stå enade och hantera gemensamma utmaningar tillsammans. Rådet erinrar om att det stöd som redan getts har en omfattning och en bredd som är utan motstycke, och det förblir fast beslutet att fortsätta samarbetet och samordningen, också för att ytterligare förbättra tillgången till vacciner, diagnosmedel och läkemedel och säkerställa bättre förmåga att förutsäga och stå emot framtida kriser. Rådet är även medvetet om det värdefulla stöd som länderna på västra Balkan under pandemin har gett varandra och EU.
3. Rådet framhåller på nytt sitt **engagemang för utvidgningen**, som fortsätter att vara ett centralt politikområde för Europeiska unionen, i linje med den förnyade konsensus om utvidgning som godkändes av Europeiska rådet den 14–15 december 2006 och rådets därpå följande slutsatser. Den fortsätter att utgöra en strategisk investering i fred, demokrati, välbefinnande, säkerhet och stabilitet i Europa. Rådet upprepar att det är ett bestämt strategiskt val och en nödvändighet för alla partner som strävar efter att bli medlemmar i EU att omfamna och respektera EU:s kärnvärden och ett europeiskt perspektiv. I linje med detta förväntar sig rådet fortfarande att parterna ska ta egenansvar och fullt ut stå bakom sitt åtagande att sätta demokratin, de grundläggande rättigheterna och värdena samt rättsstatsprincipen i första rummet, vilket är i deras folks intresse. Trovärdigheten i dessa åtaganden förutsätter ett meningsfullt genomförande av nödvändiga reformer och att goda resultat nås, med stöd av tydlig och samstämmig offentlig kommunikation.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/1999 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

4. Rådet erinrar om Thessaloniki-agendan och Sofia-, Zagreb- och Brdoförklaringarna och upprepar EU:s entydiga stöd för det europeiska perspektivet för västra Balkan. EU kommer ytterligare att stärka och intensifiera sitt engagemang på alla nivåer för att stödja regionens politiska, ekonomiska och sociala omvandling, inbegripet genom fortsatt bistånd som knyts till konkreta framsteg på västra Balkan i fråga om rättsstatsprincipen och socioekonomiska reformer samt till parternas uppslutning bakom europeiska värden, regler och normer. I detta sammanhang ser rådet fram emot genomförandet av den ekonomiska planen och investeringsplanen för västra Balkan och den gröna agendan för västra Balkan. För att ytterligare blåsa nytt liv i och stärka den politiska dialogen med regionen välkomnar rådet idén om att hålla toppmöten mellan EU och västra Balkan som regelbundet återkommande evenemang. Rådet ser fram emot de första regeringskonferenserna med Republiken Nordmakedonien och Albanien så snart som möjligt, efter att rådet har godkänt förhandlingsramarna. Turkiet är alltså ett kandidatland och en viktig partner på många områden av gemensamt intresse.
5. I linje med rådets tidigare slutsatser och inom ramen för de politiska kriterier som angavs i Köpenhamn samt stabiliserings- och associeringsprocessen, som förblir den gemensamma ramen för förbindelserna med länderna på västra Balkan, bekräftar rådet, i enlighet med den förnyade konsensusen om utvidgning från 2006, behovet av **rättvisa och stränga villkor** och **principen om egna meriter**. I detta sammanhang framhåller rådet vikten av att säkerställa att EU kan bibehålla och fördjupa sin egen utveckling, inbegripet sin förmåga att integrera nya medlemmar. Den reviderade utvidgningsmetoden, med ett ännu större fokus på grundläggande reformer, syftar till att blåsa nytt liv i anslutningsprocessen genom att göra den mer förutsägbar, trovärdig och dynamisk och underställa den en starkare politisk styrning utifrån objektiva kriterier och strikt positiv och negativ villkorlighet samt reversibilitet. Den håller på att integreras i de nya förhandlingsramarna och ryms nu inom de befintliga förhandlingsramarna med Montenegro och Serbien, vilket rådet välkomnar. I detta sammanhang erinrar rådet om de möjliga åtgärderna för påskyndad integration om kandidatländerna gör ytterligare och tillräckligt stora framsteg med reformprioriteringarna.

6. Rådet, som noterar det allmänna läget vad gäller partnerernas pågående reformansträngningar, enligt kommissionens rapporter, betonar att de snabbt måste att fokusera på **grundläggande reformer** för att avhjälpa ett antal ihållande strukturella brister inom områdena rättsstatsprincipen, grundläggande rättigheter, stärkta demokratiska institutioner och reform av den offentliga förvaltningen liksom i fråga om de ekonomiska kriterierna. Det är alltjämt av avgörande betydelse, särskilt för att bestämma takten i anslutningsförhandlingarna överlag, att man kan påvisa att **påtagliga och varaktiga reformer** har genomförts och att **konkreta resultat** har uppnåtts på dessa viktiga områden.
7. Rådet erinrar om att **rättsstatsprincipen** är ett grundläggande värde som EU bygger på, en avgörande aspekt av demokratisk omvandling, som utgör kärnan både i utvidgningsprocessen och i stabiliserings- och associeringsprocessen, samt det viktigaste riktmärke mot vilket framsteg mot EU-medlemskap bedöms. Det är därför viktigt att partnerernas framsteg på detta område är solida, konkreta och oåterkalleliga. Rådet erkänner visserligen att vissa partner har gjort framsteg på detta synnerligen viktiga område, men noterar med oro att de rapporterade bristerna bekräftar att detta är en av de största utmaningarna. Avsaknaden av trovärdiga framsteg i många fall, och i några fall även en tillbakagång, hänger ofta samman med en bristande politisk vilja, brister beträffande rättsväsendets oberoende, institutionellt motstånd och utbredd korruption och organiserad brottslighet: dessa är alla centrala frågor som måste prioriteras högt.

Rådet noterar att det i de flesta fall bara har gjorts små framsteg när det gäller skyddet av de **grundläggande rättigheterna**, och ibland inga framsteg alls. Trovärdiga och verkliga åtgärder för att avhjälpa de många rapporterade bristerna behövs fortfarande. Särskilt angelägna är de frågor som rör barns rättigheter liksom rättigheter för och icke-diskriminerande behandling av personer som tillhör minoriteter och personer i sårbara situationer, till exempel romer, personer med funktionsnedsättningar samt homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella (hbti-personer) och nationella minoriteter. När det gäller jämställdhet måste kvinnors och flickors egenmakt och fullständiga åtnjutande av grundläggande rättigheter säkerställas. Situationen när det gäller **yttrandefrihet, mediefrihet och pluralism** är dessutom fortfarande mycket oroväckande: i de flesta fall har bara små eller inga framsteg gjorts, och i ett fall sker en fortsatt, allvarlig tillbakagång. Brådskande åtgärder krävs fortfarande för att skydda dessa grundläggande hörnstenar i demokratin. Hot, trakasserier och attacker mot journalister och andra medieaktörer måste hanteras med beslutsamhet. Ytterligare framsteg med **reformen av den offentliga förvaltningen**, särskilt när det gäller avpolitisering, ökad ansvarsskyldighet och professionalism är fortfarande nödvändiga för att förbättra styrningen på alla nivåer.

Väl **fungerande och oberoende demokratiska institutioner** – ett centralt inslag i välfungerande demokratier och ett grundläggande villkor för anslutning till EU – fortsätter att vara en brådskande utmaning. Rådet noterar att avsaknaden av verklig politisk vilja fortfarande är huvudorsaken till att betydande framsteg uteblivit eller att en tillbakagång skett när det gäller trovärdiga och hållbara reformer på detta område. Rådet noterar med oro att det finns många exempel på att de demokratiska systemens och institutionernas funktionssätt hindras eller undermineras. Det är även fortsatt av största vikt att de rapporterade bristerna åtgärdas, något som kräver reformer också på närliggande grundläggande områden liksom en inkluderande politisk dialog, och att civilsamhällets organisationer ges en större roll och utrymme att verka fritt.

8. När det gäller de **ekonomiska kriterierna** välkomnar och delar rådet kommissionens analys. Rådet betonar att ett genomförande av såväl grundläggande som strukturella reformer förblir av största vikt för den ekonomiska återhämtningen och utvecklingen eftersom bekämpning av korruption, en förbättrad rättsstat, ökad insyn, starkare institutioner och en förstärkt social dialog också skulle gynna ekonomierna. I detta sammanhang framhåller rådet hur viktigt det är med full insyn i alla investeringar, särskilt investeringar som rör förfaranden för offentlig upphandling. För att man ska kunna utnyttja parternas ekonomiska potential kommer det också att behövas fortsatta reformer av de ekonomiska strukturer som identifieras i de ekonomiska reformprogrammen. Det är därför mycket viktigt att genomföra de reformer som fastställts i de ekonomiska reformprogrammen och i de politiska riktlinjer som antagits tillsammans med EU:s medlemsstater, inte bara för att förbättra konkurrenskraften, främja skapande av arbetstillfällen och underlätta social inkludering, utan också för att säkerställa finanspolitisk hållbarhet och uppfylla de ekonomiska kriterierna i anslutningsprocessen och för att maximera de potentiella effekterna av EU:s betydande investeringspaket. Den **gröna agendan och hållbar konnektivitet** är nyckeln till en hållbar återhämtning samt till ekonomisk integration inom regionen och med EU, som kommer att gynna både företagen och allmänheten. Rådet uppmanar samtliga partner att utifrån sina respektive ekonomiska reformprogram genomföra åtgärderna i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen mellan EU och västra Balkan och Turkiet av den 12 juli 2021. Rådet erinrar om att EU fortsätter att vara den överlägset viktigaste handelspartnern för västra Balkan och Turkiet, både för import och export.
9. Rådet understryker att det är avgörande att ta itu **klimatförändringen** i linje med EU:s klimatambitioner, påskynda anpassningen till EU:s regelverk och stärka genomförandet av omställningen till klimatneutrala, motståndskraftiga, hållbara, cirkulära och resurseffektiva ekonomier.

10. **Goda grannförbindelser och regionalt samarbete** förblir avgörande inslag i utvidgningsprocessen samt i stabiliserings- och associeringsprocessen. Rådet välkomnar de framsteg som gjorts och upprepar vikten av inkluderande regionalt samarbete, särskilt genomförandet av en **gemensam regional marknad på västra Balkan**, som bygger på EU:s regler och standarder, vilket kommer att bli avgörande för att man ska kunna dra full nytta av regionens potential och den ekonomiska planen och investeringsplanen. Beslutsamma insatser krävs för att främja **försoning och regional stabilitet** och för att hitta och genomföra slutliga, inkluderande och bindande lösningar på parternas bilaterala tvister och problem, som har sina rötter i arvet från det förgångna, i överensstämmelse med internationell rätt och vedertagna principer, inklusive avtalet om successionsfrågor, och återstående ärenden om försvunna personer och krigsförbrytelser. Inhemska krigsförbrytelseärenden bör hanteras effektivt och utan diskriminering, bl.a. genom meningsfullt regionalt samarbete och genom att fullt ut samarbeta med och stödja det arbete som utförs av internationella avvecklingsmekanismen för brottmålstribunaler och de specialiserade avdelningarna. Rådet understryker att förnekelse av folkmord, provocerande retorik eller förhärlikande av krigsförbrytare, från endera sidan, är oacceptabelt. Uttalanden och åtgärder som påverkar goda grannförbindelser och fredlig tvistlösning negativt måste undvikas. Befintliga bilaterala avtal, däribland Prespa-avtalet mellan Republiken Nordmakedonien och Grekland och fördraget om vänskap, god grannsämja och samarbete mellan Republiken Nordmakedonien och Bulgarien, måste genomföras i god tro.
11. Rådet fortsätter att betona betydelsen av att ytterligare fördjupa samarbetet i utrikespolitiska frågor liksom unionens förväntningar på en bättre anpassning till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik**, särskilt i frågor där större gemensamma intressen står på spel, såsom restriktiva åtgärder och hanteringen av hybridhot. Anslutning till EU är ett val som förutsätter att man delar de principer, värderingar och mål som unionen strävar efter att främja i sitt grannskap och bortom detta; bland annat måste man fullständigt anpassa sig till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och avstå från att vidta åtgärder som strider mot denna.

12. Rådet fortsätter att framhålla vikten av **strategisk kommunikation** liksom behovet av att partnerna stärker sin resiliens mot skadlig hybridverksamhet. Hybridhoten kräver bättre och närmare samarbete, däribland om cyberresiliens, skydd av kritisk infrastruktur, strategisk kommunikation och bekämpning av desinformation. Rådet uppmanar samtliga partner att tydligt informera om de fördelar och skyldigheter som deras väg mot EU innebär samt om deras eget engagemang för EU:s värderingar och relaterade nödvändiga reformer. EU:s och dess medlemsstaters fortsatta engagemang, också för att driva en strategi för en effektivare strategisk kommunikation gentemot både partner och EU:s medborgare, förblir avgörande.
13. Terrorism, radikaliserings och organiserad brottslighet fortsätter att allvarligt hota EU:s och hela regionens säkerhet. I linje med tidigare slutsatser från Europeiska rådet och rådet upprepar rådet vikten av att fortsätta och ytterligare stärka samarbetet avseende **terrorismbekämpning**, särskilt vad gäller utländska terroriststridande samt förebyggande och bekämpning av radikaliserings. Det finns ett fortsatt behov av ytterligare ansträngningar och påtagliga resultat i **kampen mot organiserad brottslighet**. Rådet välkomnar de positiva exempel som rapporterats och betonar att alla partner måste finna effektiva lösningar för att förhindra att den organiserade brottsligheten infiltrerar ekonomierna. Ytterligare insatser krävs för att förhindra alla former av radikaliserings, även av religiös, etnisk-nationalistisk eller politisk karaktär.
14. I fråga om **migration** lovordar rådet partnerna på västra Balkan för deras fortsatta ansträngningar och generellt konstruktiva samarbete, som har gett tydliga resultat, och Turkiet för landets fortsatta och betydande ansträngningar när det gäller mottagandet av och hjälpen till nästan fyra miljoner flyktingar. Rådet upprepar att man fullt ut och på ett icke-diskriminerande sätt måste genomföra uttalandet från EU och Turkiet och stödja partnerna längs västra Balkanrutten. Ytterligare åtgärder från partnernas sida i linje med EU-rätten och internationella skyldigheter behövs för att hantera migrationsutmaningarna.

15. Rådet erinrar om EU:s fortsatta betydande **ekonomiska och tekniska bistånd** till utvidgningsprocessen och stabiliserings- och associeringsprocessen, särskilt i form av instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA II), efter antagandet i september 2021 av IPA III-förordningen som har en finansieringsram på 14,162 miljarder euro.

UTVIDGNINGEN

MONTENEGRO

16. Rådet välkomnar de övergripande framsteg som hittills gjorts i anslutningsförhandlingarna, där samtliga 33 granskade kapitel har öppnats och tre har avslutats preliminärt, och den överenskommelse som nåddes vid den 13:e regeringskonferensen i juni 2021 och som rör de delar av den reviderade utvidgningsmetoden som ska beaktas inom den befintliga förhandlingsramen och som ska tillämpas på anslutningsförhandlingarna med Montenegro. Prioriteringen för ytterligare framsteg i anslutningsförhandlingarna, och innan man går mot ett preliminärt avslutande av andra kapitel, är fortfarande att nå de interimistiska riktmärkena för rättsstatsprincipen som fastställs i kapitlen 23 och 24. Det är först när Montenegro uppfyller de fastställda kriterierna som EU kommer att kunna fastställa kraven i fråga om rättsstatsprincipen som avslutningsriktmärken, som Montenegro måste uppfylla för att dessa kapitel ska kunna avslutas. Rådet upprepar att hela rättsstatssystemet måste ge konkreta resultat och uppvisa tydligare och hållbara framsteg. Framsteg med dessa kapitel är, i enlighet med vad som också anges i förhandlingsramen, avgörande och kommer även fortsättningsvis att bestämma takten för anslutningsförhandlingarna överlag. Rådet förväntar sig att Montenegro med större beslutsamhet fortsätter på vägen mot en anslutning. Rådet ser följande reformer som de viktigaste och mest brådskande för Montenegro att genomföra.

17. Rådet uppmanar eftertryckligen Montenegro att visa en tydlig politisk vilja, bryta polariseringen, uppvisa konkreta resultat, särskilt på de kritiska områdena **yttrande- och mediefrihet samt korruptionsbekämpning**, samt att fortsätta att ta itu med befintliga brister i hanteringen av ärenden som gäller organiserad brottslighet samt beslag och förverkande av tillgångar som härrör från brott. Rådet erinrar om behovet att komma till rätta med det stagnerade genomförandet av viktiga reformer av rättsväsendet, bland annat när det gäller de viktiga och ännu inte tillsatta tjänsterna i tunga oberoende institutioner och inom rättsväsendet. Rådet uppmanar också på nytt Montenegro att garantera ett säkert klimat som gynnar yttrandefrihet och mediernas oberoende, bland annat genom att intensifiera insatserna för att utreda och lösa fall där journalister utsatts för attacker och ge detta arbete hög prioritet, och genom att effektivt motverka desinformation samt trakasserier och hatpropaganda på nätet. Det är av central betydelse att man säkerställer att public service-radio/tv är oberoende och att man inrättar en effektiv självreglerande mekanism som omfattar alla medieorgan. Rådet framhåller sina förväntningar på ett starkt politiskt åtagande och verkligt engagemang från alla berörda institutioner och aktörer i denna strävan.

Rådet uppmanar vidare Montenegro att **stärka institutionernas – särskilt rättsväsendets – oberoende**, visa en tydlig politisk vilja att fortsätta arbeta med **reformen av den offentliga förvaltningen** och stärka den administrativa kapaciteten. Rådet noterar här att Montenegro måste säkerställa att människor rekryteras på meriter, behålla EU-relaterad expertis i sin förvaltning för att stödja anslutningsprocessen och förhandlingarna och tillämpa EU:s regelverk.

18. Rådet understryker att en **valreform** fortfarande är ett måste för att stärka förtroendet för valprocessen, och det uppmanar enträget alla parter att ta sitt ansvar och föra en meningsfull och inkluderande **politisk dialog i parlamentet** för att undvika en ytterligare polarisering av det politiska landskapet.

19. Vad gäller **ekonomiska reformer** noterar rådet att covid-19-pandemin haft en stor negativ inverkan på ekonomin. Trots detta har regeringen lyckats fortsätta att genomföra några av de planerade reformerna och att reducera de finansiella riskerna, samtidigt som finanssektorn förblev stabil. Rådet uppmanar Montenegro att fullt ut genomföra den politiska vägledning som anges i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen, inbegripet genom att minska budgetunderskottet och den offentliga skuldkvoten så snart återhämtningen har säkrats, stärka den finanspolitiska styrningen och transparensen och genomföra strukturreformer.
20. Rådet uppskattar Montenegros fortsatt konstruktiva åtagande när det gäller att vidareutveckla **regionalt samarbete** och främja **goda grannförbindelser**.
21. Rådet fortsätter att med kraft lovord Montenegro för landets konsekventa utrikespolitiska samarbete, särskilt den fortsatta fullständiga anpassningen till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik**. Det välkomnar också Montenegros fortsatta aktiva deltagande i EU:s uppdrag och insatser inom ramen för den **gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken**.

SERBIEN

22. Rådet välkomnar de **övergripande framsteg** som hittills gjorts i anslutningsförhandlingarna, där 22 av 33 förhandlingskapitel har öppnats och två kapitel preliminärt avslutats, och den överenskommelse som nåddes vid den tolfte regeringskonferensen i juni 2021 och som rör de delar av den reviderade utvidgningsmetoden som ska beaktas inom den befintliga förhandlingsramen och som ska tillämpas på anslutningsförhandlingarna med Serbien. Rådet fortsätter att understryka att framsteg med kapitlen om rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna samt normaliseringen av Serbiens förbindelser med Kosovo, i enlighet med vad som anges i förhandlingsramen, fortsätter att vara centralt och kommer att vara avgörande för takten i anslutningsförhandlingarna överlag.
23. Rådet, som noterar att Serbiens regering kontinuerligt har uppgett integrering i EU som sitt strategiska mål, uppmanar de serbiska myndigheterna att beslutsamt engagera sig för och främja **EU:s värderingar** samt lägga större tonvikt på detta mål och proaktivt förmedla positiv och otvetydig information om EU, som är Serbiens viktigaste politiska och ekonomiska partner.

24. Rådet noterar de framsteg som Serbien har gjort på vissa områden som rör rättsstatlighet, men också de generellt sett små framstegen och fortsatta förseningarna på ett antal andra områden. Rådet uppmanar Serbien att fortsätta att visa en politisk vilja att ytterligare påskynda reformerna och att åstadkomma konkreta och påtagliga resultat på **grundläggande områden**. Rådet identifierar följande reformer som de viktigaste och mest brådskande för Serbien att genomföra.

Serbien bör fokusera på att uppfylla de interimistiska riktmärkena för kapitlen 23 och 24, bland annat genom ett genomförande av de reviderade handlingsplanerna för dessa kapitel. Särskild uppmärksamhet behöver även fortsättningsvis ägnas åt **rättsväsendets** oberoende och allmänna effektivitet och åt ett effektivt genomförande av reformer. Rådet välkomnar de framsteg som hittills har gjorts med den konstitutionella reformen och uppmanar Serbien att slutföra den under innevarande valperiod och i linje med europeiska normer och Venedigkommissionens rekommendationer. Serbien behöver uppnå konkreta och övertygande resultat i fråga om effektiva utredningar, åtal och fällande domar, frysning och förverkande av tillgångar som härrör från brott, särskilt när det gäller grov **och organiserad brottslighet, inbegripet penningtvätt**. Serbien måste intensifiera ansträngningarna för att bekämpa **korruption**, även i ärenden på hög nivå.

Rådet konstaterar att mediestrategin och den tillhörande handlingsplanen har antagits och uppmanar Serbien att genomföra dem som en prioritering och på ett effektivt sätt, med respekt för såväl andan som ordalydelsen i mediestrategins mål. Samtidigt är rådet djupt oroat över de små framsteg som har gjorts med att förbättra klimatet för **yttrandefriheten** överlag. Rådet uppmanar på nytt Serbien att skyndsamt garantera ett säkert klimat som gynnar obegränsad yttrandefrihet och oberoende medier, bland annat genom att intensifiera ansträngningarna för att utreda fall av hot, trakasserier och våld mot journalister.

Serbien måste fortsätta att ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om full respekt för de **grundläggande rättigheterna**, inklusive skydd av de mest sårbara grupperna samt icke-diskriminerande behandling av nationella minoriteter i hela Serbien, i synnerhet på områdena utbildning, användning av minoritetsspråk, tillgång till medier och religionsutövning på minoritetsspråk, och aktivt utreda och avge fällande domar för hatbrott.

Rådet betonar behovet av att säkerställa **väl fungerande demokratiska institutioner** och framhåller att en reformering av valsystemet fortfarande är avgörande för att stärka förtroendet för valprocessen. Det konstaterar att Serbien har börjat följa de rekommendationer som sedan länge framförts av OSSE/ODIHR. Det är av central betydelse att alla dessa viktiga rekommendationer genomförs på ett inkluderande och öppet sätt, på grundval av ett bredare politiskt samförstånd, och före de val som planeras till 2022. Det är viktigt att man också genomför de åtgärder som fastställts inom ramen för dialog mellan partierna som leds av Europaparlamentet. Det återstår att skapa ett klimat som gynnar utveckling och finansiering av det **civila samhället**.

Rådet fortsätter att framhålla vikten av att **krigsförbrytelser** hanteras inom landet och att man når en lösning i återstående ärenden om försvunna personer och fullt ut samarbetar med internationella avvecklingsmekanismen för brottmålsribunaler, bland annat genom att snarast godta och verkställa dess avgöranden och beslut fullt ut. Dömda krigsförbrytare får inte ges något stöd eller offentligt utrymme och deras brott får inte förhärlogas eller förnekas.

25. När det gäller **ekonomiska reformer** noterar rådet med tillfredsställelse de fortlöpande framsteg som gjorts med att utveckla en fungerande marknadsekonomi och det faktum att covid-19-krisens effekter framgångsrikt mildrades, bland annat av en stark dynamik före krisen och av betydande och snabba finanspolitiska och monetära stödåtgärder. Rådet uppmanar Serbien att fullt ut genomföra den politiska vägledningen i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen och att fortsätta sina strukturreformer inom den offentliga förvaltningen och statsägda företag. Det är viktigt att säkerställa att EU:s regelverk för offentlig upphandling följs fullt ut. Rådet välkomnar de insatser som Serbien gjort för att uppfylla riktmärkena för öppnandet av kluster 3 (Konkurrenskraft och inkluderande tillväxt) och kommer att fortsätta sin bedömning av det.
26. Rådet uppmanar att Serbien måste fullgöra sitt åtagande och intensifiera ansträngningarna för att gradvis anpassa sig till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** i enlighet med förhandlingsramen och som en prioriterad fråga förbättra de hittills uppnådda resultaten på ett hållbart och konkret sätt.

27. Rådet välkomnar Serbiens fortsatta aktiva deltagande i och viktiga bidrag till EU:s uppdrag och insatser inom ramen för den **gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken**.
28. Rådet upprepar att Serbien måste fullgöra sitt åtagande att anpassa sig till **EU:s gemensamma viseringspolitik**.
29. I fråga om den EU-stödda **dialogen** välkomnar rådet att dialogen fortsatte i juni 2021 och lovordar den höga representanten och EU:s särskilda representant för dialogen mellan Belgrad och Pristina och för andra regionala frågor som rör västra Balkan för deras uppslutning kring den EU-stödda dialogen. Rådet förväntar sig att Serbien engagerar sig i den EU-stödda dialogen i god tro och i en anda av kompromiss för att nå ett övergripande rättsligt bindande avtal med Kosovo i enlighet med internationell rätt och EU:s regelverk. Detta avtal bör omfatta alla kvarstående frågor och bidra till regional stabilitet. Detta är avgörande för att Serbien och Kosovo ska kunna gå vidare på sina respektive vägar mot Europa. Rådet upprepar att det med verkligheten förväntar sig att alla tidigare avtal respekteras och genomförs utan dröjsmål. Båda parter bör också undvika åtgärder som äventyrar stabiliteten och retorik som inte främjar dialogen.
30. Rådet välkomnar Serbiens åtagande att aktivt främja **regionalt samarbete** och uppmanar Serbien att fortsätta med sina ansträngningar för att stärka **goda grannförbindelser** och bidra till stabilitet och försoning.

TURKIET

31. Rådet erinrar om att Europeiska rådet den 24–25 juni 2021 noterade Europeiska unionens strategiska intresse av en stabil och säker miljö i östra Medelhavsområdet och av utvecklingen av samarbetsinriktade och ömsesidigt gynnsamma förbindelser med Turkiet. Europeiska rådet välkomnade nedtrappningen i östra Medelhavsområdet och betonar att den måste upprätthållas, och upprepade att EU är redo att föra diskussioner med Turkiet på ett gradvist, proportionellt och reversibelt sätt på ett antal områden av gemensamt intresse, om inte annat följer av den villkorlighet som fastställdes av Europeiska rådets medlemmar den 25 mars 2021 och i tidigare slutsatser från Europeiska rådet.
32. Med beaktande av såväl dessa som tidigare slutsatser från Europeiska rådet är rådet fortfarande fast beslutet att upprätthålla en öppen och uppriktig dialog, ta itu med gemensamma utmaningar och samarbeta på sådana viktiga områden av gemensamt intresse såsom migration, folkhälsofrågor, klimatfrågor, frågor som rör kampen mot terrorism samt regionala frågor. Rådet noterar att högnivådialogerna mellan EU och Turkiet nyligen återupptogs om flera av dessa frågor liksom Turkiets ratificering av Parisavtalet om klimatförändringar.
33. Rådet lovordar Turkiet för landets fortsatta och betydande ansträngningar när det gäller mottagandet av och hjälpen till nästan 4 miljoner flyktingar. Ett fortsatt EU-stöd till flyktingar och värdsamhällen kommer att säkerställas med nödvändig skyndsamhet.
- Uttalandet från EU och Turkiet** fortsätter att ge resultat. Rådet erinrar om att Europeiska rådet den 21–22 oktober 2021 uppmanade Turkiet att säkerställa ett fullständigt och icke-diskriminerande genomförande av 2016 års uttalande från EU och Turkiet, inbegripet gentemot Republiken Cypern. En effektiv gränsförvaltning och ett återupptaget återvändande prioriteras även fortsättningsvis. Ett fullständigt och effektivt genomförande av återtagandeavtalet mellan EU och Turkiet och samarbete på området rättsliga och inrikes frågor med alla EU:s medlemsstater är fortfarande av avgörande betydelse.

34. Rådet upprepar att det är mycket bekymrat över den ytterligare och djupt oroande tillbakagången när det gäller demokratin, rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna, inbegripet yttrandefriheten, och rättsväsendets systematiska avsaknad av oberoende. Ett antal restriktiva åtgärder som vidtogs under undantagstillståndet har införlivats i lag och har djupgående negativa konsekvenser för människor i Turkiet. Det civila samhället och dess organisationer verkar under konstant tryck och allt svårare omständigheter. Varken rättsväsendets systemiska avsaknad av oberoende och otillbörliga påtryckningar på rättsväsendet eller de fortsatta restriktionerna, gripandena, fängslandena och andra åtgärderna som är riktade mot journalister, akademiker, medlemmar i politiska partier, inbegripet parlamentsledamöter, advokater, människorättsförsvarare, användare av sociala medier och andra som utövar sina grundläggande rättigheter och friheter kan tolereras. Rådet framhåller vikten av att valprocessens laglighet och integritet respekteras, i synnerhet mot bakgrund av de många gripandena, avsättningarna och utbytena av demokratiskt valda borgmästare och åtgärder som riktar sig mot oppositionspartier och deras medlemmar. Rådet upprepar sin djupa oro över den fortsatta negativa händelseutveckling som rapporteras på dessa områden, erinrar om de internationella normer och skyldigheter som Turkiet har anslutit sig till och åtagit sig att följa och uppmanar Turkiet att utan dröjsmål vända den negativa utvecklingen och på ett trovärdigt sätt ta itu med de många allvarliga tillkortakommanden som fastställts i kommissionens rapport. Turkiet bör också intensifiera sitt samarbete med Europarådet och dess relevanta organ och institutioner, omsätta deras viktigaste rekommendationer i praktiken, fullt ut genomföra Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de övriga internationella människorättsinstrument som Turkiet är part i, samt verkställa alla domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i enlighet med artikel 46 i Europakonventionen.
35. När det gäller **ekonomiska reformer** noterar rådet att det fortfarande finns en djup oro över hur landets marknadsekonomi fungerar. Bristerna i den institutionella och politiska samordningen undergräver trovärdigheten och effektiviteten hos myndigheternas åtgärder och obalanserna ökade stort, vilket ledde oro på finansmarknaden, en mycket negativ inverkan på arbetsmarknaden och större fattigdom. Rådet uppmanar Turkiet att fullt ut genomföra den politiska vägledning som ges i **de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen**. Det är av särskild betydelse att tillsynsmyndigheterna, t.ex. centralbanken, är oberoende.

Rådet erinrar dessutom om att Turkiet måste uppfylla sina skyldigheter med genomförandet av **tullunionen EU–Turkiet** och säkerställa att den verkligen tillämpas i förhållande till samtliga medlemsstater. Rådet beklagar att Turkiet även fortsatt avviker från sin skyldigheter inom ramen för tullunionen EU–Turkiet och erinrar om att handelshinder eller likvärdiga inslag som inte stämmer överens med tullunionen utan dröjsmål bör undanröjas.

36. Rådet upprepar sin uppmaning till Turkiet att gradvis anpassa sig till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** och att som en prioriterad fråga vända den alltmer negativa utvecklingen, samt erinrar om sin ståndpunkt avseende EU-medlemsstaternas anslutning till internationella organisationer. Rådet noterar med oro att Turkiets utrikespolitik i allt högre grad har stått i konflikt med EU:s prioriteringar inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, bland annat när det gäller Libyen och Irini-insatsen. I enlighet med EU:s och Turkiets delade intresse av regional fred och stabilitet förväntar sig rådet att Turkiet och samtliga aktörer på ett positivt sätt bidrar till att lösa regionala kriser.
37. Rådet förväntar sig fortfarande att Turkiet gör ett entydigt åtagande om **goda grannförbindelser**, om respekt för internationella avtal och om fredlig tvistlösning, vid behov genom hänvändelse till Internationella domstolen.

Rådet uppmanar Turkiet, i enlighet med rådets slutsatser av den 11 december 2006, 26 juni 2018 och 18 juni 2019, vilka senare godkändes av Europeiska rådet, samt i enlighet med förklaringen av den 21 september 2005, att fullgöra sina skyldigheter inom förhandlingsramen, bland annat att fullständigt och på ett icke-diskriminerande sätt genomföra tilläggsprotokollet till associeringsavtalet i förhållande till samtliga medlemsstater. Rådet upprepar att ett erkännande av samtliga medlemsstater är av avgörande betydelse. Turkiet måstes upphöra med alla hot och åtgärder som negativt påverkar goda grannförbindelser, normalisera sina förbindelser med Republiken Cypern och respektera samtliga EU-medlemsstaters självbestämmande över sina territorialvatten och luftrum samt deras suveräna rättigheter, bland annat rätten att utforska och utnyttja naturresurser, i enlighet med EU-rätten och internationell rätt, bland annat Förenta nationernas havsrättskonvention.

38. EU står fortfarande helt och hållet bakom en övergripande lösning av **Cypernproblemet**. Det erinrar om att det fortfarande är av yttersta vikt att Turkiet i detta sammanhang åtar sig att verka för och bidra till en fredlig lösning, inbegripet dess externa aspekter, inom ramen för FN, på grundval av en federation med två befolkningsgrupper och två zoner som omfattas av politisk jämlikhet, i enlighet med samtliga relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd och i linje med de principer som EU bygger på och EU:s regelverk. Rådet beklagar att det informella mötet i april 2021 i Genève under FN:s överinseende inte beredde vägen för ett återupptagande av formella förhandlingar. EU kommer att fortsätta att spela en aktiv roll för att stödja denna process.

Rådet fördömer Turkiets ensidiga åtgärder i fråga om Varosha som strider mot FN:s säkerhetsråds resolutioner och erinrar om att Varoshas status är viktig och att FN:s säkerhetsråds resolutioner, i synnerhet resolutionerna 550, 789 och 1251, måste respekteras fullt ut, vilket också underströks av Europeiska rådet den 24 juni 2021. Rådet efterlyser ett omedelbart upphävande av dessa åtgärder och ett upphävande av samtliga åtgärder som har vidtagits avseende Varosha sedan oktober 2020.

39. Rådet beklagar att Turkiet fortsätter att avlägsna sig ännu mer från Europeiska unionen och erinrar om sina tidigare slutsatser, i vilka det noterades att Turkiets anslutningsförhandlingar därför i praktiken har avstannat och att man inte kan överväga att öppna eller avsluta några ytterligare kapitel.

STABILISERINGS- OCH ASSOCIERINGSPROCESSEN

REPUBLIKEN NORDMAKEDONIEN

40. Rådet välkomnar Republiken Nordmakedoniens fortsatta beslutsamhet att gå vidare med EU:s reformagenda, som beredde väg för beslutet att inleda anslutningsförhandlingar i mars 2020. Rådet ser fram emot den första regeringskonferensen med Republiken Nordmakedonien så snart som möjligt, efter det att rådet har godkänt förhandlingsramen.

41. Rådet noterar att lokalvalen den 17 och 31 oktober 2021 enligt OSSE/ODIHR kännetecknades av konkurrens mellan flera kandidater och att de grundläggande friheterna respekterades. Ett stort antal brister i den rättsliga ramen understryker emellertid behovet av en omfattande översyn av vallagstiftningen. Rådet framhåller att det är viktigt att myndigheterna i rätt tid och på ett inkluderande sätt fortsätter att följa med de återstående rekommendationerna från OSSE/ODIHR och Venedigkommissionen.
42. Rådet välkomnar att framstegen gjorts på området för **rättsstatsprincipen**, inbegripet bekämpning av korruption och organiserad brottslighet, samt regeringens åtagande att fortsätta med de EU-relaterade reformerna och påskynda deras genomförande. Dessa strukturreformers hållbarhet är ett långsiktigt arbete som kräver obrutet engagemang från både regeringen och oppositionen. Rådet uppmanar samtliga parter att fortsätta att fördjupa den nuvarande reformtakten och förbättra den konstruktiva dialogen.
43. I fråga om **rättsväsendet** välkomnar rådet att vissa framsteg gjorts med genomförandet av strategin för reform av rättsväsendet, vilket innebär att man fortsätter att följa rekommendationerna från Venedigkommissionen och expertgruppen för systemiska frågor som rör rättsstatsprincipen. Rådet understryker att inriktningen, i linje med EU:s normer, måste vara ett fortsatt genomförande av befintliga strategier och lagar samt användning av de verktyg som redan finns. Domstolssystemets oberoende, professionalism och opartiskhet måste säkerställas med utgångspunkt i de framsteg som redan gjorts. Rådet noterar insatserna för att fortsätta att bekämpa korruption och organiserad brottslighet, även i ärenden på hög nivå. Rådet framhåller vikten av att säkerställa ett systematiskt genomförande av den uppdaterade handlingsplanen för strategin för reform av rättsväsendet och personalstrategierna för domstolsväsendet och åklagarväsendet. Rådet framhåller vikten av att de berörda institutionerna följer upp rekommendationerna från den statliga kommissionen för förebyggande av korruption, som har varit särskilt proaktiv när det gäller att förebygga korruption. Rådet uppmanar Republiken Nordmakedonien att fortsätta ansträngningarna för att ytterligare stärka yttrandefrihet och säkerheten för journalister.

44. Rådet noterar att vissa framsteg gjorts på den **offentliga förvaltningens** område. Det förblir av avgörande vikt att principerna om transparens, meriter och rättvis representation respekteras, bland annat genom förbättringar och genomförande av lagstiftningsramarna.
45. Landet har haft i samarbete med Nato och strategiska partner genomfört en omfattande reform av sina underrättelse- och säkerhetstjänster. Rådet understryker att förmågan till parlamentarisk kontroll av underrättelsetjänsterna måste stärkas.
46. Rådet välkomnar att Republiken Nordmakedonien fortsätter att spela en aktiv och konstruktiv roll i hanteringen av blandade **migrationsströmmar** genom effektivt samarbete med grannländerna och EU:s medlemsstater.
47. I fråga om **ekonomiska reformer** uppmanar rådet Republiken Nordmakedonien att fortsätta ansträngningarna för att uppfylla de krav som avser EU:s inre marknad samt hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Rådet uppmanar dessutom Republiken Nordmakedonien att fullt ut genomföra den politiska vägledningen i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen genom att genomföra ändamålsenliga och väl samordnade strukturreformer.
48. Rådet välkomnar det faktum att folkräkningen avslutades den 30 september 2021 och noterar att resultatet förväntas offentliggöras under de kommande månaderna.
49. **Goda grannförbindelser** och **regionalt samarbete** förblir avgörande inslag i utvidgningsprocessen samt i stabiliserings- och associeringsprocessen. Rådet erinrar om punkt två i rådets slutsatser från mars 2020, och erinrar om betydelsen av att uppnå konkreta resultat och i uppriktig anda genomföra bilaterala avtal, inklusive Prespa-avtalet med Grekland och fördraget om goda grannförbindelser med Bulgarien.

50. Rådet välkomnar också att anpassningen till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** har ökat väsentligt, vilket visar på en positiv utveckling och återspeglar landets val av strategisk inriktning. Rådet uppmanar landet att fortsätta att ytterligare förbättra sin Gusp-anpassning. Det välkomnar också Republiken Nordmakedoniens fortsatta aktiva deltagande i EU-uppdrag och EU-insatser inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken.

ALBANIEN

51. Rådet välkomnar Albaniens fortsatta beslutsamhet att gå vidare med EU:s reformagenda, som beredde väg för beslutet att inleda anslutningsförhandlingar med EU i mars 2020. Rådet ser fram emot den första regeringskonferensen med Albanien så snart som möjligt, efter det att rådet har godkänt förhandlingsramen.
52. Rådet noterar att parlamentsvalet i april 2021 i allmänhet var välorganiserat och erinrar om att valet hölls på grundval av ett nytt valsystem efter en omfattande valreform i linje med rekommendationerna från OSSE/ODIHR. Rådet uppmanar också till ytterligare genomförande av resterande rekommendationer från OSSE/ODIHR. Rådet understryker att det fortfarande är av yttersta vikt att det förs en inkluderande och konstruktiv politisk dialog i landet och välkomnar i detta sammanhang att oppositionen har återvänt till parlamentet.

Rådet välkomnar Albaniens stora framsteg i fråga om **rättsstatsprincipen**, särskilt genom att den övergripande reformen av rättsväsendet genomförts och stadigt gått framåt och att kampen mot korruption och organiserad brottslighet förstärkts. De nyligen inrättade specialiserade strukturerna mot organiserad brottslighet och korruption har redan börjat visa goda resultat. Insatserna för att fastställa påtagliga resultat måste fortsätta, bland annat i fråga om korruption och organiserad brottslighet på hög nivå, genom proaktiva utredningar och slutliga domar och genom ytterligare genomförande av handlingsplanen för uppföljning av rekommendationerna från arbetsgruppen för finansiella åtgärder, och det gäller även det goda samarbetet med relevanta myndigheter i medlemsstaterna.

Rådet välkomnar att granskningsprocessen har framskridit stadigt och gett påtagliga resultat och uppmanar de albanska myndigheterna att göra allt de kan för att föra processen i hamn. Rådet välkomnar att högsta domstolen återigen fungerar efter att ha återfått en tillräcklig beslutsamhet för att kunna avkunna domar, även om utnämningarna bör fortsätta så att alla lediga tjänster tillsätts. Rådet välkomnar också att författningsdomstolen åter fungerar fullt ut efter att ytterligare tjänster tillsatts.

När det gäller grundläggande rättigheter noterar rådet med tillfredsställelse de pågående insatserna för att genomföra en övergripande jordreform och befästa äganderätten, och det uppmanar myndigheterna att fortsätta med dessa insatser på ett transparent sätt genom att hålla samråd med alla relevanta aktörer, inbegripet genom att ta itu med ärenden som rör dokumentförfälskning och snabbt göra framsteg med registrerings- och ersättningsprocessen. Rådet välkomnar antagandet av lagen om folkräkning och ser fram emot ett smidigt genomförande under full insyn och i linje med internationella normer. Rådet välkomnar också antagandet av sekundärlagstiftningen rörande 2017 års ramlagstiftning om skydd av nationella minoriteter och uppmanar enträget Albanien att snabbt anta och genomföra kvarstående förordningar i linje med europeiska normer och med deltagande av alla berörda parter.

Vidare uppmanar rådet Albanien att återuppta arbetet för att göra konkreta framsteg på området för yttrandefrihet och journalisters säkerhet. Rådet upprepar att det är viktigt att säkerställa att ändringarna av medielagen motsvarar Venedigkommissionens rekommendationer och internationella normer, om denna lag skulle tas upp för ytterligare behandling i parlamentet. Rådet välkomnar även de konkreta framsteg som gjorts med reformen av den offentliga förvaltningen och uppmanar Albanien att med beslutsamhet fortsätta sina insatser på detta område. Samordningen inom den **offentliga förvaltningen** måste förbättras, särskilt när det gäller integreringen av de politiska planerings- och budgetprocesserna och EU-integrationen. Inrättandet av nya organ måste ske genom en inkluderande process civilsamhällets organisationer är delaktiga och som främjar kontroller och motvikter liksom effektiviteten.

53. När det gäller **migration** är Albanien det första landet på västra Balkan där statusavtalet för Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån har trätt i kraft. Den allra första gemensamma insatsen med Frontex utanför EU blev framgångsrik. Det totala antalet ogrundade asylansökningar från albanska medborgare i EU har minskat kraftigt, men detta måste följas noga och kräver fortsatta och kontinuerliga insatser från de albanska myndigheternas sida.
54. När det gäller **ekonomiska reformer** noterar rådet beträffande situationen före jordbävningen i november 2019 och den externa chocken 2020 på grund av covid-19-pandemin att arbetslösheten fortsatte att sjunka till rekordlåga nivåer, exporten ökade och den offentliga skulden i förhållande till BNP fortsatte att minska, även om den fortfarande är hög. Rådet uppmanar Albanien att fullt ut genomföra den politiska vägledning som anges i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen genom att gradvis minska den offentliga sektorns skuldkvot, förbättra den finanspolitiska styrningen och transparensen och genomföra effektiva och väl samordnade strukturreformer.
55. Rådet välkomnar Albaniens fortsatta konstruktiva engagemang inom **regionalt samarbete**. Rådet välkomnar också att Albanien fortsatte dialogen för att säkerställa **goda grannförbindelser**, vilket fortfarande är av avgörande betydelse.
56. Rådet lovordar Albaniens fortsatta samarbete och fullständiga anpassning till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** och att detta agerande varit konsekvent över tid. Det välkomnar också Albaniens fortsatta aktiva deltagande i EU:s uppdrag och insatser inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken.

BOSNIEN OCH HERCEGOVINA

57. Rådet beklagar djupt landets utdragna politiska kris som har blockerat ytterligare framsteg med reformerna under 2021 och fördömer blockeringen av de statliga institutionerna. Rådet uppmanar enträget alla politiska ledare att avstå och ta avstånd från provokativ och splittrande retorik och provokativt och splittrande agerande, inklusive ifrågasättande av landets suveränitet, enhet och territoriella integritet.

Retorik och initiativ som syftar till att rulla tillbaka reformer och dra sig tillbaka från statliga institutioner är oacceptabelt och äventyrar landets anpassning till EU:s regelverk och det politiska åtagandet om integrering i EU. Alla politiska ledare måste som en prioritering delta i en dialog för att bryta dödläget.

Rådet noterar de mycket små framstegen med reformerna och är medvetet om de åtgärder som vidtagits, bland annat de lokalval som genomfördes i Mostar i december 2020 för första gången sedan 2008 och mötet i parlamentariska stabiliserings- och associeringskommittén samt antagandet av handlingsplanen för reform av den offentliga förvaltningen och av strategier för förvaltning av de offentliga finanserna på alla förvaltningsnivåer.

58. Rådet uppmanar enträget de politiska ledarna i Bosnien och Hercegovina att förena sina insatser när det gäller att genomföra de **14 nyckelprioriteringar** som har fastställts i kommissionens yttrande om Bosnien och Hercegovinas ansökan om EU-medlemskap och som rådet ställde sig bakom 2019, och att närma sig Europeiska unionen, vilket är i alla medborgares intresse. Rådet uttrycker sin uppskattning och bekräftar sitt stöd för de insatser som görs av EU:s särskilda representant på detta område. Det är bara genom att genomföra reformer som Bosnien och Hercegovina kommer att närma sig EU.
59. Bosnien och Hercegovina måste, med hänsyn till de institutionella mekanismer som fastställdes i fredsavtalet i Dayton genomföra ytterligare konstitutionella reformer och valreformer för att säkerställa jämlikhet och icke-diskriminering för alla medborgare, särskilt genom att tillämpa den rättspraxis som utvecklats vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) i samband med Sejdić–Finci-målet. Rådet framhåller att det inte bör vidtas några rättsliga eller politiska åtgärder som försvårar verkställandet av avgörandet i Sejdić–Finci-målet och därmed sammanhängande mål vid Europadomstolen eller ytterligare fördjupar splittringen. Rådet efterlyser på nytt en inkluderande process för begränsade konstitutionella reformer och valreformer, genom en verklig dialog och i linje med europeiska normer för att undanröja alla former av ojämlikhet och diskriminering i valprocessen. Rådet understryker att flera av författningsdomstolens beslut ännu inte har verkställts fullt ut. I detta sammanhang uppmanar rådet den interinstitutionella arbetsgruppen att snabbt återuppta sitt arbete och lägga fram sina reformförslag före omröstningen om ett förbättrat valsystemet.

60. Rådet uppmanar vidare Bosnien och Hercegovina att ta itu med de reformer som syftar till att förbättra landets lagstiftnings- och institutionsram så att man uppfyller kraven för EU-medlemskap.

Rådet förväntar sig att Bosnien och Hercegovina vidtar viktiga steg i **reformen av den offentliga förvaltningen** genom att säkerställa en professionell och avpolitiserad offentlig förvaltning och en samordnad landsomfattande strategi för beslutsfattande.

Rådet understryker vikten av att förebygga och **bekämpa korruption och organiserad brottslighet** och beklagar att inga framsteg gjorts med att ta itu med nyckelprioriteringarna i yttrandet och resultaten i expertrapporten om rättsstatsfrågor. Rådet understryker att myndigheterna måste verka för att stärka **rättsstatsprincipen**. I detta syfte uppmanar rådet Bosnien och Hercegovina att snabbt anta ändringar av lagen om det höga domar- och åklagarrådet för att införa integritetsåtgärder inom rättsväsendet. Rådet erinrar även om att Bosnien och Hercegovina snarast måste anpassa sin lagstiftning om offentlig upphandling och om intressekonflikter till europeiska normer.

61. Rådet beklagar att det saknas framsteg i fråga om **yttrandefriheten** och journalisters säkerhet och uppmanar Bosnien och Hercegovina att intensifiera insatserna för mänskliga rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering.
62. Rådet välkomnar de positiva åtgärder som vidtagits för att förbättra hanteringen och samordningen av **migrationen** och framhåller att dessa insatser måste fortsätta och förstärkas. Bosnien och Hercegovina måste se till att alla behövande i hela landet ges ordentligt tak över huvudet. Myndigheterna måste anta en strategi med egen budget och säkerställa effektiv samordning på alla nivåer av kapaciteten för gränsförvaltning och migrationshantering samt ett fungerande asylsystem så att man framgångsrikt kan hantera migrationsutmaningarna.

63. Vad gäller **ekonomiska reformer** noterar rådet att landet har gjort begränsade framsteg mot inrättandet av en fungerande marknadsekonomi och när det gäller att förmågan att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU. Rådet uppmanar Bosnien och Hercegovina att fullt ut genomföra de politiska riktlinjer som anges i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen genom att förbättra analys-, planerings- och samordningskapaciteten och därigenom stärka utformningen av den makroekonomiska politiken i hela landet och genomförandet av effektiva och väl samordnade strukturreformer som skulle mildra effekterna av en fragmenterad inre marknad och underlätta investeringar. Rådet erinrar om att det är nödvändigt att säkerställa att stabiliserings- och associeringsavtalet efterlevs och att organen inom detta avtal sammanträder regelbundet.
64. Rådet upprepar vidare sitt entydiga åtagande om EU-perspektivet för Bosnien och Hercegovina som ett odelat, enat och suveränt land. Förra året var det 25 år sedan folkmordet i Srebrenica och fredsavtalen i Dayton och Paris, och rådet uppmanar alla politiska aktörer i Bosnien och Hercegovina att upphöra med splittrande retorik som har sina rötter i det förflutna, stoppa förhållandet av dömda krigsförbrytare och aktivt främja försoning.
65. Rådet uppmanar Bosnien och Hercegovina att fortsätta att aktivt delta i uppbyggandet av **regionalt samarbete och goda grannförbindelser**.
66. Rådet beklagar att Bosnien och Hercegovinas anpassning till **EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik** har försämrats kraftigt och uppmanar enträget landet att som en prioritering vända denna negativa trend. Å andra sidan välkomnar det Bosnien och Hercegovinas fortsatta aktiva deltagande i EU:s uppdrag och insatser inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Rådet välkomnar också att mandatet har förlängts för Eufor Althea, som fortsätter att hjälpa myndigheterna i Bosnien och Hercegovina att upprätthålla en trygg och säker miljö för alla medborgare. Rådet uttrycker sitt stöd för den höga representantens och hans kontors roll och mandat för att uppfylla 5+2-agendan.

KOSOVO

67. Rådet välkomnar att den nya regeringen, som valdes i mars 2021, har bekräftat Kosovos strategiska åtagande vad gäller landets väg mot Europa och närliggande reformer. Rådet upprepar betydelsen av att **stabiliserings- och associeringsavtalet** mellan EU och Kosovo fortsätter att genomföras och välkomnar inledandet av den andra fasen i den **europiska reformagendan**. Rådet uppmanar Kosovo att genomföra reformagendan och understryker att det är brådskande för landet att påskynda reformprocesserna i linje med europeiska normer till gagn för Kosovos medborgare, eftersom endast små framsteg har gjort fram till nu.
68. Rådet välkomnar att det tidigare lagda parlamentsvalet den 14 februari 2021 och lokalvalet den 17 oktober och 14 november var välorganiserade och transparenta. De kännetecknades också av konkurrens mellan flera kandidater, utom i kosovoserbiska områden. Rådet förväntar sig att de återkommande bristerna i valförfarandet åtgärdas och att därmed sammanhängande rekommendationer från EU:s valobservatörsuppdrag genomförs med större skyndsamhet.
69. Rådet välkomnar regeringens åtgärder för att lägga fram en reformagenda för korruptionsbekämpning. Det uppmanar Kosovo att intensifiera insatserna för att stärka **rättsstatsprincipen**, fortsätta att påskynda korruptionsbekämpningen, intensifiera kampen mot organiserad brottslighet och fortsätta reformen av den offentliga förvaltningen, med utgångspunkt i Kosovos hittills uppnådda resultat och i linje med europeiska och internationella normer. Rådet uppmanar myndigheterna att gå vidare med genomförandet av befintlig lagstiftning, anta en heltäckande strategi för att genomföra reformerna av rättsväsendet och korruptionsbekämpningen i linje med europeiska normer och att fortsätta att göra framsteg i kampen mot korruption på hög nivå och organiserad brottslighet.

70. Rådet betonar behovet av att Kosovo fortsätter att stödja de specialiserade avdelningarna, som ett viktigt bevis på landets engagemang för rättsstatsprincipen och ett slut på strafflösheten. Den befintliga rättsliga ramen gör det möjligt att grundligt utreda och väcka åtal i samtliga fall av påstådda krigsförbrytelser. I detta avseende uppskattar rådet det arbete som utförs av de specialiserade avdelningarna och som har lett fram till de första rättegångarna i Haag i år.
71. Rådet välkomnar förlängningen av **Eulex** mandat, som man ömsesidigt kom överens om i juni 2021, och framhåller att Kosovo måste fortsätta sitt nära och effektiva samarbete med detta uppdrag. Det uppmanar också Kosovo att fortsätta att samarbeta med relevanta internationella aktörer.
72. Kosovo uppmanar Kosovo att göra ytterligare insatser för att fullt ut genomföra sina rättsliga ramar för grundläggande rättigheter i linje med europeiska normer och förbättra samordningen och tillsynen. Mer behöver göras, särskilt för att säkerställa ett fullständigt skydd av kulturarvet, det religiösa arvet samt skyddet av rättigheterna för personer som tillhör minoritetsgrupper, däribland romer och ashkali, och fördrivna personer samt jämställdhet mellan kvinnor och män i praktiken. De befintliga människorättsmekanismerna måste stärkas ytterligare.
73. Rådet uppmanar Kosovo att främja ett effektivt genomförande av **reformerna av den offentliga förvaltningen och förvaltningen av de offentliga finanserna**, särskilt genom att anta en ny strategi för reformen av den offentliga förvaltningen 2021–2026 samt ändringar av lagen om den offentliga förvaltningen, för att få en mer ansvarig och medborgarorienterad offentlig förvaltning.
74. När det gäller **ekonomiska reformer** erinrar rådet om de långvariga strukturella problemen såsom bristen på ekonomisk diversifiering och beroendet av finansiella flöden från utlandet, en utbredd informell ekonomi samt låg aktivitet och sysselsättning. Rådet välkomnar regeringens åtagande att ta itu med dessa utmaningar och uppmanar Kosovo att fullt ut genomföra de politiska riktlinjer som anges i de gemensamma slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen genom att förbättra en finanspolitiska styrningen och genomföra effektiva och väl samordnade strukture reformer.

75. I fråga om den EU-stödda **dialogen** välkomnar rådet att dialogen fortsatte i juni 2021 och lovordar den höga representanten och EU:s särskilda representant för dialogen mellan Belgrad och Pristina och för andra regionala frågor som rör västra Balkan för deras uppslutning kring den EU-stödda dialogen. Rådet förväntar sig att Kosovo engagerar sig i den EU-stödda dialogen i god tro och i en anda av kompromiss för att nå ett övergripande rättsligt bindande avtal med Serbien i enlighet med internationell rätt och EU:s regelverk. Detta avtal bör omfatta alla kvarstående frågor och bidra till regional stabilitet. Detta är avgörande för att Kosovo och Serbien ska kunna gå vidare på sina respektive vägar mot Europa. Rådet uppmanar att det med verkligheten förväntar sig att alla tidigare avtal respekteras och genomförs utan dröjsmål. Båda parter bör också undvika åtgärder som äventyrar stabiliteten och retorik som inte främjar dialogen.
76. Rådet erinrar om att framsteg med att normalisera förbindelserna med Serbien är en grundläggande princip i stabiliserings- och associeringsavtalet och ligger till grund för utvecklingen av förbindelserna och samarbetet mellan EU och Kosovo.
77. Rådet erinrar om vikten av regionalt samarbete och goda grannförbindelser och uppmanar Kosovo att aktivt och på ett konstruktivt sätt delta i verksamheten inom det **regionala samarbetet**.
78. Rådet inser betydelsen av en **viseringsliberalisering** för Kosovos medborgare. Kommissionen lade i maj 2016 fram ett formellt förslag om att lägga till Kosovo i förteckningen över viseringsfrihet för resor till Schengenområdet, och lade i juli 2018 fram en rapport om uppfyllandet av de återstående riktmärkena. Kommissionens förslag, som Europaparlamentet gav sitt stöd vid första behandlingen i mars 2019, håller fortfarande på att behandlas rådet.